

SOFT SKILLS: готуємо учнів до успішної життєдіяльності

Формування наскрізних умінь на уроках української мови та літературного читання

Валентина ФІЛІНЮК, канд. філол. наук,
доцент кафедри української мови та літератури,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія;
Наталія БІЛОЗОР, учителька початкових класів,
НВК № 2, м. Хмельницький

Провідне завдання сучасної школи — формування в учнів життєвих компетентностей, серед яких і здатність ефективно розпоряджатися часом, спілкуватися, вирішувати проблеми, керувати емоціями. Як розвивати ці надзвичайно важливі здатності під час уроків, розповідають авторки.

Для успіху в навчанні, праці, грі, спілкуванні вкрай важливі дві групи вмінь і навичок, які у світовій практиці отримали назви *hard skills* та *soft skills*.

Hard skills (“жорсткі” навички) — професійні, зокрема вузькоспеціалізовані вміння, навички й техніки, яких можна навчити за певними алгоритмами, а рівень оволодіння ними — оцінити за визначеними критеріями. До них належать, наприклад, швидкість набору тексту, знання іноземних мов, уміння водити автомобіль тощо.

Soft skills (“гнучкі”, “м’які” навички) — універсальні соціальні, інтелектуальні й вольові компетенції, які іноді називають особистісними якостями — комунікабельність, креативність, уміння працювати в команді тощо.

Формування обох типів умінь важливе для адекватної підготовки учнів до майбутнього, зокрема до здобуття освіти і побудовування кар’єри. Якщо професійно орієнтовані, вузькопредметні *hard skills* опановують поетапно, а результати навчання піддають кількісному та якісному вимірюванню (контрольним роботам, іспитам, атестаціям тощо), то для розвитку *soft skills*, необхідних для комфортної та успішної життєдіяльності, поки розроблено небагато навчальних курсів. У Концепції Нової української школи та навчальних програмах *soft skills* подають як **наскрізні вміння**. Тож, оскільки учні не мають можливості пройти курс, який спеціалізується на командній роботі, увазі до деталей чи лідерстві, педагогам

доводиться інтегрувати формування цих навичок у наявні дисципліни.

У педагогічній літературі визначено такі **наскрізні вміння**:

- читати з розумінням,
- висловлювати власну думку усно і письмово,
- критично та системно осмислювати інформацію,
- логічно обґрунтовувати позицію,
- творчо підходити до вирішення питання,
- виявляти ініціативу,
- конструктивно керувати емоціями,
- оцінювати ризики і приймати рішення,
- розв’язувати проблеми,
- співпрацювати з іншими людьми.

До важливих гнучких навичок належать також спілкування, співпраця в команді, використання технологій, тайм-менеджмент, навички брати інтерв’ю, мотивація, професійний етикет, уміння слухати, повага, відповідальність, гнучкість, уміння домовлятися, терплячість, уміння презентувати власний доробок, впевненість у собі, стрес-менеджмент тощо.

Базові наскрізні вміння

Наскрізні вміння — це цінне доповнення до знань і навичок, які формуються в освітньому процесі. Вони відчиняють більшість дверей до успішного майбутнього й мають вирішальне значення для успіху в кар’єрі.

Розглянемо сутність деяких *soft skills*.

Нова українська школа ● Мови і літератури

Спроможність вести за собою, очолювати колектив. Ці навички допоможуть ефективно працювати і завойовувати повагу учнів, батьків, керівництва школи та громади. Лідерські здібності — це робота над чіткими цілями і бажаними результатами навчання.

Спілкуватися. Сформовані комунікативні навички важливі для успішного передавання повідомлення й отримання зворотного зв'язку. Коли ефективне спілкування в колективі порушене, люди плутаються в тому, що було зроблено, що треба зробити і коли справи мають бути закінченими — це призводить до помилок і поразок.

Здатність працювати в команді. Учасники команди обмінюються спільними цілями і працюють разом для їхнього досягнення, слухають і реагують, забезпечуючи, щоб усі в команді добре розуміли завдання, які ще необхідно виконати. Клас як освітнє середовище сприяє розвитку гнучких навичок командної роботи, яка вимагає від учнів взаємодії одне з одним для досягнення єдиної мети. Частина такої роботи також передбачає розуміння ієрархії групи. Деякі люди мають схильність до керівництва — їм комфортно організовувати групу на досягнення цілей. Інші вважають за краще зосереджуватись на технічних деталях проекту, на самому виконанні завдань, а не витрачати зусиль на планування і контроль. Навички командної роботи допомагають використовувати особистий стиль роботи на благо групи.

Уміння розв'язувати проблеми. Внутрішні й зовнішні проблеми, що виникають у класному колективі, можуть негативно вплинути на результати навчання. Вирішення життєвої проблеми чи навчального конфлікту покращує освітній процес.

Застосовувати соціальний та емоційний інтелект. Соціальне й емоційне навчання — основа безпечного і позитивного навчання в мультикультурних та багатомовних системах освіти. Цей тип інтелекту включає:

- **самосвідомість** — розуміння власних емоцій, особистих цілей і цінностей, точну оцінку своїх сил та обмежень, позитивне мислення й володіння обґрунтованим почуттям самоефективності й оптимізму, здатність розпізнавати взаємозв'язок між думками, почуттями й діями;
- **самоменеджмент** — навички й установки, які полегшують здатність регулювати власні емоції та поведінку; спроможність отримувати задоволення, керувати стресом, контролювати імпульси й наполегливо вирішувати завдання для досягнення особистих і освітніх цілей;
- **соціальна обізнаність** — здатність розпізнавати емоції інших та свої почуття до людей, розуміти соціальні ролі, сприймати соціальні норми поведінки та керуватися ними;

- **навички встановлювати й підтримувати здорові та корисні стосунки**, діяти відповідно до соціальних норм, використовуючи чітке спілкування, активне слухання, співпрацю, протидію невідповідному соціальному тиску, конструктивні переговори про конфлікт і пошук допомоги при потребі;
- **відповідальне прийняття рішень** — вивчення того, як робити конструктивний вибір щодо особистої поведінки і соціальних взаємодій у різних умовах. Це вимагає вміння враховувати етичні стандарти, межі безпеки для ризикованої поведінки, рівень здоров'я і добробуту власного та інших людей, а також здатність реалістично оцінювати наслідки різних дій.

Вільно спілкуватися в полікультурному світі. Здатність розуміти, пов'язувати й ефективно навчати в умовах різних культур та демографічних показників. Не треба розуміти і знати всі культури, але будьте готові дозволити учням навчати вас. Саме різноманітність створює простір, де учні можуть дізнатися про співпереживання, прийняття і толерантність, переживаючи це.

Творчо підходити до вирішення питання. Люди звикають працювати рутинно, за певними правилами. Цього достатньо для вирішення більшості життєвих чи професійних питань, проте творчі особистості спроможні розробляти нові підходи, креативно реагувати на виклики сучасності.

Спроможність адаптуватися до мінливих умов. Життєво важлива здатність пристосовуватися до будь-якої ситуації. У школі учні звикають до режиму дня, цього ж вимагатиме робота за регулярним графіком. Однак їм потрібне і вміння адаптуватися до нових обставин, ефективно реагувати на непередбачувані проблеми.

Публічно виступати. Ефективний оратор має вміння говорити впевнено, бути чітким у повідомленнях, презентувати матеріал логічно, розуміти свою аудиторію й те, як із нею говорити.

Активно слухати. Навчання активного слухання є фундаментальним для підготовки учнів до професійної діяльності. Щоб зробити слухання активним, необхідно поєднувати його з висловлюванням — слухачі мають ставити запитання, які спонукають до подальшого обговорення, слухач та доповідач можуть мінятися ролями і темами для виступу. Активне слухання допомагає краще зрозуміти нову інформацію, всебічно розглянувши її.

Пропонуємо вправи для формування soft skills на уроках української мови і літературного читання.

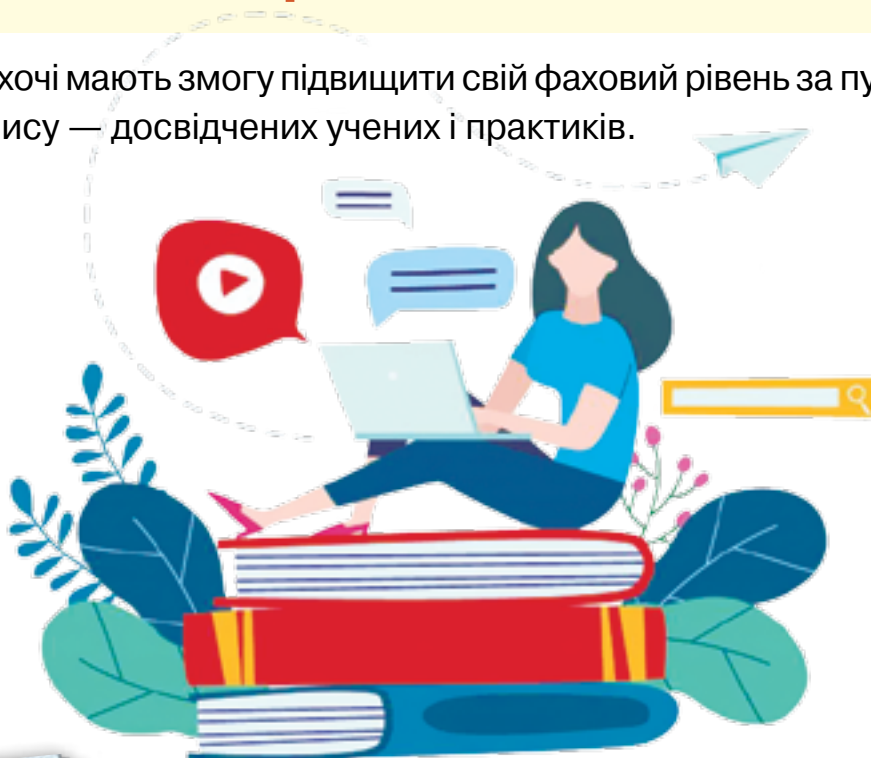
Набуття соціальних навичок

Нагадуйте учням, що **ввічливість** — це гнучка навичка, за яку оцінку ніколи не ставлять, але за нею визначають рівень вихованості людини. Притримуйте двері для інших, уживайте фрази на зразок “ласкаво

Бажаєте підвищити кваліфікацію?

Завітайте на сайт журналу *“Учитель початкової школи”*
upsh.com.ua

Відтепер усі охочі мають змогу підвищити свій фаховий рівень за публікаціями авторів часопису — досвідчених учених і практиків.

Переваги навчання онлайн:

- ✓ можливість самостійного вибору програми
- ✓ зручний для вас час навчання
- ✓ інтерактивні завдання
- ✓ можливість опановувати тему поетапно
- ✓ додаткові матеріали з теми

По завершенні навчання Ви отримаєте **СЕРТИФІКАТ**,
що підтверджує успішне підвищення кваліфікації

Охочі мають змогу оприлюднити власний творчий доробок
з опанованої теми й отримати **СВІДОЦТВО ПРО ПУБЛІКАЦІЮ**

З нами навчатися легко!

